

MODR Warszawa – nasze początki

100-letnią historię doradztwa rolniczego zapoczątkowało utworzenie Ogniska Kultury Rolnej i Zakładu Doświadczalnego w państwowym majątku w Poświętnem, miejscowości graniczącej z Płońskiem.

Małgorzata Najehalska
malgorzata.najehalska@modr.mazowsze.pl

Decyzję w tej sprawie podjął 1 sierpnia 1923 roku Sejmik Powiatu Płońskiego. Celem tej instytucji było upowszechnianie kultury rolnej na Mazowszu, rozwój gospodarstw i zwiększenie produkcji rolnej.

Zadania realizowano w oparciu o gospodarstwo liczące 616 morgów, czyli 345 ha. W pierwszym sprawozdaniu z działalności Ogniska z lat 1923-1924 czytamy, że ziemia orna wymagała drenowania, a „najwięcej uwagi trzeba było poświęcić sprawom budowlanym oraz związanym z uporządkowaniem roli i gospodarstwa”.

Od pierwszej chwili istnienia instytucja ta miała wyznaczyć kierunki działania. W jej programie wskazano następujące składowe:

1. Zakład doświadczalno-rolniczy.
2. Stacja meteorologiczna II rzędu.
3. Reprodukcyjna oryginalna nasion.
4. Zarodowa hodowla zwierząt.
5. Dział ogrodniczy.
6. Oświata rolnicza pozaszkolna.
7. Niższa szkoła męska rolnicza.

Przyjęty zakres zadań był bardzo szeroki, natomiast środki finansowe na działalność zakładu niewystarczające, więc szkoła rolnicza nigdy nie powstała.

Skoncentrowano się na działalności: doświadczalnej, upowszechnieniowo-szkoleniowej i produkcyjnej.

Zakład doświadczalny jako ośrodek kultury rolnej

Zasadniczy trzon działań to doświadczenia na stałym polu o powierzchni 133 ha. W pierwszym sezonie wegetacyjnym 1923/1924 założono 48 doświadczeń, a w następnym 69. Prowadzono głównie doświadczenia: odmianowe, nawozowe, uprawowe. Od 1924 r. zakładano już doświadczenia na polach u rolników, by pokazać wpływ badanych czynników na wzrost plonu, wykazać, które zabiegi rzutują na „lepszy wynik pieniężny”.

Zakres doświadczeń poszerzano. W latach 1923–1939 wykonano 483 doświadczenia na stałym polu doświadczalnym. Natomiast w terenie, współpracując z mazowieckimi rolnikami, przeprowadzono 571 doświadczeń.

Pomimo trudności starano się poszerzać zakres działań. W drugim roku funkcjonowania w pracowni/laboratorium zbadano zawartość skrobi w ziemniakach w 232 próbach, określono wagę 10 nasion dla 48 roślin oraz w 14 przypadkach ustalono procent łuski w ziarnie owsa. Badania te miały ułatwić wybór najlepszej odmiany do produkcji rolniczej.

Inne zadania i ogólne gospodarstwo polowe

Realizowane zadania służyły rolnikom. Dzięki stacji meteorologicznej, funkcjonującej od września 1923 roku, rejestrowano warunki pogodowe i wykazywano ich wpływ na stosowane za-

biegi i plonowanie roślin rolniczych. W istniejącym sadzie zabiegi pielęgnacyjne wykonywał ogrodnik – pomolog, który jednocześnie zakładał wzorowy nowosad odmianowy.

W produkcji zwierzęcej początki okazały się nadzwyczaj trudne. W styczniu 1925 r. w oborze wystąpiła zaraza płucna, która w latach dwudziestych siała spustoszenie na terenie kilku województw. To wymusiło wybicie zwierząt. Dzięki pożyczce z Ministerstwa Rolnictwa zakupiono krowy i jałowice zarodowe rasy czerwone bydło polskie oraz 2 buhaje. Z inicjatywy Ogniska utworzono także „Płoński Związek kontroli obór” w celu ochrony zdrowia zwierząt.

Zajmowano się reprodukcją zbóż najodpowiedniejszych dla tego rejonu i przekazywano je do siewu rolnikom. Zadanie to realizowano na polach tzw. ogólnego gospodarstwa polo-

Pierwsza siedziba Ogniska Kultury Rolnej i Zakładu Doświadczalnego

wego. Jego areal to 415 morg ziemi ornej i 170 morg łąk i pastwisk. Zakupiono traktor „Dreering” wraz z trzyskibowym pługiem i broną talerzową i z satysfakcją wskazywano na dobre, sprawne i wydajne funkcjonowanie maszyn i narzędzi.

Oświata rolnicza

W drugim roku w Ognisku zatrudniono instruktora rolnego p. Jana Kowalskiego, który „czas swój poświęcał wyłącznie pracy nad podniesieniem poziomu wiedzy wśród drobnych rolników”.

Działalność oświatowo-kulturalna obejmowała także współpracę z Okręgowym Towarzystwem Rolniczym i kółkami rolniczymi oraz bezpośrednią pracę w terenie. Personel Ogniska w drugim roku sprawozdawczym przeprowadził 2 kursy rolnicze trzydniowe, stałych słuchaczy było 120 oraz 58 zebrań odczytowych, w których uczestniczyło 2077 słuchaczy. „Poza tem przeprowadzono 11 lustracji drobnych gospodarstw oraz przy wszelkich sposobnościach udzielano porad i wskazówek”.

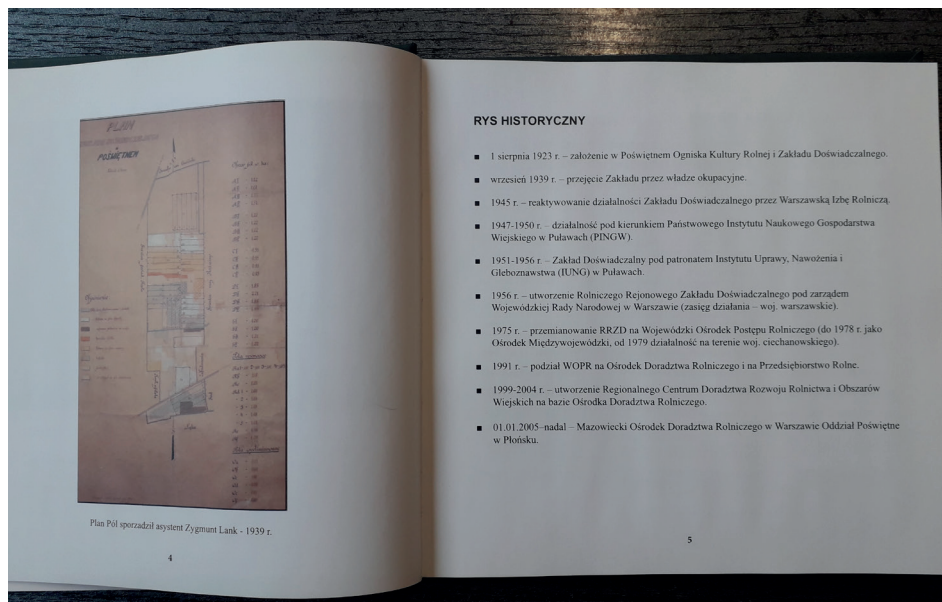
Doświadczenia polowe służyły również propagowaniu kultury rolnej. W 1925 roku poświęćkie pola odwiedziło 7 wycieczek małorolnych, liczących 193 osoby oraz 1 wycieczka w składzie 24 ziemian. W sprawozdaniu czytamy: „Wycieczek byłoby znacznie więcej, gdyby na przeszkodzie nie stanęła fatalna dżdżysta pogoda w okresie przedżniwnym”.

Z chwilą założenia w Płońsku tygodnika *Słowo Płońskie* pracownicy Ogniska drukowali tam artykuły:

- O lepszą przyszłość ludu rolniczego,
 - 2 artykuły o Ognisku Kultury Rolnej w Poświętnem,
 - Wynik doświadczeń ze zbożami ozimymi (w 2 numerach *Słowa Płońskiego* i w *Gazecie Rolniczej*),
 - Reforma rolna z punktu widzenia produkcji rolniczej,
 - Potrzeba oświaty,
 - Hodowla koni,
- oraz „Sprawozdanie z działalności Ogniska za r. 1924”, itp.

Zadania w sferze okołorolniczej

Z inicjatywy Ogniska komisja rolna sejmiku płońskiego przystąpiła do wstępnych prac nad regulacją rzeki Płonki i Raciążnicy oraz do akcji zadrzewiania nieużytków. Na terenie działania okręgowego Towarzystwa Rolniczego personel Poświętnego zapoczątkował prace organizacyjne nad „utworzeniem 1 kasy gminnej, 1 spółki wyrobów cementowych, 3 mieszkań oraz 3 spółek wodnych dla drenowania pól stowarzyszeniowych”.

Rys historyczny

Kuratorium Ogniska Kultury Rolnej i personel zakładu doświadczalnego

Zwierzchni nadzór nad Ogniskiem Kultury Rolnej miało siedmioosobowe Kuratorium. Jego skład stanowili przedstawiciele Wydziału Doświadczalno-Naukowego Centralnego Towarzystwa Rolniczego, Ministerstwa Rolnictwa, Sejmiku Płońskiego, Okręgowego Towarzystwa Rolniczego oraz dyrektor Ogniska. Funkcjonował też 4-osobowy Zarząd.

Personel Ogniska w 1925 roku składał się z dyrektora – Józefa Szturma, 3 asystentów, instruktora rolnictwa, rzadcy i dwóch fornali. Ten zespół, realizując wyznaczone zadania, zmagał się z brakiem kapitału inwestycyjnego i obrotowego, kredytami na bieżącą działalność, skutkami katastrofalnego nieurodzaju w roku gospodarczym 1923/1924 i widmem likwidacji. Pomoc Sejmiku Płońskiego była niewystarczająca. Stąd apel dyrektora Józefa Szturma, aby „ratować, choćby te parę zakładów w kraju, które posiadają za sobą już pewien dorobek i okazały się pożytecznymi dla rolnictwa. Jest to tem bardziej ważnem, iż w takim powiecie Płońskim instytucja nasza potrafiła wpłynąć na upadający ruch społeczno-gospodarczy i upadek jej spowodowałyby zupełne zamarcie tego ruchu”. Sytuacja finansowa naszej instytucji i innych nam podobnych w latach dwudziestych była bardzo trudna.

Z pierwszych sprawozdań wynika, że uczenie za pomocą przykładu, lustracja doświadczeń polowych, prowadzenie poletek doświadczalnych w gospodarstwach u rolników oraz organizowanie szkoleń i kursów a także udzielanie porad i wskazówek uprawowych to podstawowe formy pracy z rolnikami przed stu laty. Upływ dziesiątek lat zmienił narzędzia i techniki pracy doradczej, ale jej istota – pomoc rolnikom – pozostała.